

SISTEMUL ASIGURĂRILOR SOCIALE DIN ROMÂNIA. PARALELĂ ÎNTRE PENSIILE PRIVATE ȘI ASIGURĂRILE ALTERNATIVE LA PENSA DE STAT

*Conf. univ. dr. Enache Sorin
Universitatea „Constantin Brâncoveanu” Pitești
Facultatea Management Marketing în Afaceri Economice Brăila*

Abstract: *The system of social insurance in Romania is atypical. This statement is based on the fact that up to the 31st of December, 2005 two activities were paid from the found of social insurance, activities that had no connection with the working technique (funds collection and pension payments):*

- *child growth and care;*
- *sick payments.*

Beginning with 1st of January, 2006, these two activities were not paid any more from BAS, their financing source being changed: state budget and health insurance budget as provided by OUG 148/2005 and OUG 158/2005.

Nevertheless the reality is not encouraging at all: if in the European Union the rate between the tax payers and beneficiaries (pensioners) is of 2.6 to 1, in Romania it is lower than a tax-payer for a beneficiary.

The reasons are:

- *a non-functional economy where the work is in “black” or “gray”;*
- *inexistence of alternative systems to the public pension system.*

The objectives for the year 2006 are:

- the applicability of the two laws (249/2004 and 311/2004) as regards the private and occupational pensions;

There are also a series of insurance companies that entered the Romanian market after the 90's to sell private pensions: ING, AVIVA, INTERAMERICAN and ALLIANZ – LIFE.

I consider that the making of a life insurance is a save investment for a young or middle aged person

But what is to be done with the aged persons? What could we offer them? A solution might be the capital infusion, as a derogation from the algorithem of pension calculation, according to HG 1550/2004 and OUG no. 4/2005 is completely unnatural and non-productive.

- I. O scurtă analiză a structurii Bugetului asigurărilor sociale.
- II. Motivele pentru care pensiile sunt doar 1/3 din salariul mediu pe economie.
- III. Alternative la sistemul public de pensii
- IV. Concluzii

I. O scurtă analiză a structurii Bugetului asigurărilor sociale

În literatura de specialitate se afirmă șocant: sistemul public de pensii din România este unul atipic.

Întrebarea firească este: de ce?

Argumentele sunt următoarele:

1) Față de țările membre ale Uniunii Europene, în care raportul dintre contribuabili și pensionari este de 2,6 la 1, iar în România la un contribuabil sunt 1,24 pensionari.

Această realitate dovedește că în fiecare an, Bugetul asigurărilor sociale se proiectează plecând de la un dezechilibru evident: **veniturile sunt mai mici decât cheltuielile.**

Veniturile provin din contribuții de asigurări sociale, dobânzi, majorări pentru plata cu întârziere a contribuțiilor, precum și din alte venituri, potrivit legii.

Din venituri se prelevă, anual, până la 3% pentru constituirea unui fond de rezervă.

Cheltuielile Bugetului asigurărilor sociale de stat acoperă:

a) Contravaloarea prestațiilor de asigurări sociale din sistemul public:

- plata diferitelor categorii de pensii (limită de vârstă, de invaliditate, de urmaș, anticipată, anticipată parțial);

- plata ajutorului în cazul decesului unui pensionar;

- subvenționarea unei părți din costul biletului de tratament în stațiuni balneare, acordat pensionarului;

b) Cheltuieli pentru organizarea și funcționarea sistemului public;

c) Finanțarea unor investiții proprii;

d) Alte cheltuieli prevăzute de lege.

În cazul unui deficit bugetar, pentru acoperirea acestuia, se apelează la fondul de rezervă, iar în completare se apelează la sume provenite din Bugetul de stat.

2) Începând cu data 1 ianuarie 2006, conform OUG nr. 148/2005, și OUG NR. 158/2005, două categorii de prestații (indemnizațiile privind creșterea și îngrijirea copilului și concediile medicale) nu mai sunt suportate de Bugetul de asigurărilor sociale.

În acest sens, OUG nr. 148/2005 privind susținerea familiei în vederea creșterii copilului, prevede că de la 01.01.2006, indemnizația pentru creștere și îngrijire copil până la 2 ani și respectiv 3 ani pentru copii cu handicap, i s-a schimbat sursa de finanțare: de la Bugetul asigurărilor sociale la Bugetul de stat.

De asemenea, conform OUG nr. 158/2005 privind concediul de maternitate și concediile medicale, finanțarea acestor prestații se face din Bugetul Asigurărilor de Sănătate.

Măsurile le considerăm foarte bine venite, deoarece:

- nu se poate face spor de natalitate din banii pensionarilor;

- creează o mare responsabilitate medicilor în acordarea concediilor medicale.

Cu privire la concediile medicale, trebuie făcute câteva precizări:

Se știe foarte bine că o parte dintre concediile medicale sunt acordate cu mare lejeritate. Prelungirea lor, pe baza unor diagnostice „incontestabile” creează premisele pentru acordarea unei pensii de boală.

Și cum pasul următor nu e greu de făcut, ne trezim în situația în care o persoană (puțin peste 50 de ani, fără serviciu, pentru că la această vârstă e greu să găsești un loc de muncă) să solicite pensie de invaliditate ... gradul III. În acest caz, găsește un loc de muncă cu ½ normă și astfel după câțiva ani ajunge la limită de vârstă.

Constatarea pe care am făcut-o este una foarte interesantă. După împlinirea vârstei standard de pensionar, anual, persoana cere recalcularea drepturilor de pensie cu perioada (minim 12 luni) lucrată, ... (8h/zi).

Concluziile sunt de la sine înțelese.

La nivelul județului Brăila, sunt în plată 12.428 pensionari de boală, din care 42,11% (5.234) sunt invaliditate de gradul III.

Dacă la cei 12.428 pensionari de boală mai adăugăm:

- 10.614 – pensii de urmaș;
- 233 – pensii anticipate;
- 2.511 – pensii anticipate – parțial,

ajungem la un total de 25.786 pensii, altele decât cele de limită de vârstă, care reprezintă 32,55 %.

Cu alte cuvinte, doar 67,45% (53.430) sunt pensii de limită de vârstă, la care pensia medie de 330,50 RON.

Și totuși, 53% dintre pensionarii de stat din județul Brăila au pensia sub 305 RON, ceea ce înseamnă foarte puțin. Sunt de fapt pensionarii care au beneficiat de ajutor bănesc conform HG 430/2006 în preajma sărbătorilor pascale.

II. Motivele pentru care pensiile sunt doar 1/3 din salariul mediu pe economie

1. O economie nefuncțională în care se lucrează la „negru”

În județul Brăila sunt 79.216 pensionari de stat și aproximativ 81.000 de contribuabili (asigurați) pe bază de contract individual de muncă, persoane care desfășoară activități independente și asigurați pe bază de contract de asigurare socială.

Dintre cei care au contract individual de muncă, care sunt aproximativ 73.000, aproape ¼ sunt angajați cu salariul minim pe economie, iar la „negru” primește alte sume de bani necontabilizate.

Dacă la aceștia adăugăm cei care lucrează efectiv fără forme legale, ajungem la concluzia că veniturile Bugetului asigurărilor sociale sunt influențate mult în sens negativ.

Pentru că CAS-ul ca obligație atât a angajatului este judecat în funcție de salariul trecut în contractul individual de muncă (minim pe economie) .

2. Inexistența sistemelor alternative la sistemul public de pensii

Până la apariția Legii nr. 19/2000, sistemul de pensii nu era ancorat economic, ci mai degrabă social: pensia era legată de muncă și nu de contribuția financiară.

De aceea, potrivit OUG nr. 4/2005, pensiile din sistemul public, provenite din fostul sistem al asigurărilor sociale, stabilite în baza legislației în vigoare anterior datei de 01.04.2001 (data intrării în vigoare a Legii nr. 19/2000), se recalculează. Recalcularea se efectuează prin determinarea punctajului mediu anual și a cuantumului fiecărei pensii, cu respectarea prevederilor Legii nr. 19/2000. Plata sumelor rezultate din recalcularea pensiilor se face eșalonat în etape.

Au existat 4 (patru) etape, în funcție de anul în care s-a deschis dreptul la pensie:

- anterior anului 1980 – s-a pus în plată în luna martie 2005
- 1981-1990 → iulie 2005
- 1991-1996 → septembrie 2005
- 1997 – 31. 03.2001 → decembrie 2005

„În vederea stabilirii cuantumului pensiei ce urmează a fi plătită după efectuarea recalculării, punctajul mediu anual calculat se compară cu punctajul mediu anual aflat în plată în luna anterioară celei în care se află plata¹”.

Pot apare două situații:

- pensia aferentă noului punctaj determinat este mai mic decât cel aflat în plată, se menține cuantumul aflat în plată.
- pensia aferentă noului punctaj determinat este mai mare decât cel aflat în plată, noul cuantum se va plăti conform scadențarului prezentat mai sus.

Procesul de recalculare se va întinde pe parcursul a 3 ani (2008), motiv pentru care în acest interval de timp pot fi aduse acte doveditoare (salarii tarifare de încadrare și sporuri cu caracter permanent) care să modifice punctajul determinat prin evaluare, noile drepturi de vor acorda tot conform graficului prezentat anterior și retroactiv.

Pe parcursul celor patru etape, la nivelul județului Brăila au fost recalculate 58.731, din care 26.004 pensionari (44,28%) au obținut un punctaj mai mare decât cel aflat în plată, primind sume suplimentare.

Pensia medie a acestei categorii de beneficiari a ajuns la 315 RON, înregistrându-se o majorare de 20,02% față de nivelul existent înainte de recalculare de 162,45 RON.

¹ OUG nr. 4/2005, art. 6.

Sumele cele mai mari au fost încasate de pensionarii de invaliditate gradul III (46,67%) au înregistrat o creștere între 10-50 RON.

Din păcate, 1/3 dintre pensionari n-au câștigat nici din recalculare, nici la indexarea din ianuarie 2006, conform Legii bugetului asigurărilor sociale.

III. Alternative la sistemul public de pensii

În perioada 1997-2000, la solicitarea Ministerului Muncii, o firmă de consultanță a întreprins un studiu amplu privind sistemul asigurărilor sociale din România, care s-a soldat cu o propunere legislativă, ce se bazează pe introducerea a trei piloni.

a) Pilonul I – Un sistem de asigurări sociale cu caracter obligatoriu, administrat de stat, care să asigure un minim de siguranță tuturor cetățenilor.

b) Pilonul II - Un sistem de asigurări sociale de stat tot cu caracter obligatoriu, dar administrat privat prin intermediul unor societăți de administrare a unor fonduri private de pensii.

c) Pilonul III- Un sistem de asigurări privat administrat de societăți private.

Guvernul României aduce informații îmbucurătoare pentru peste 1,5 milioane de actuali tineri, viitori pensionari: în anul 2007, sistemul de pensii va fi complet reformat, astfel încât aceștia vor putea contribui atât la pensiile private obligatorii, cât și la cele private facultative, ceea ce va asigura la bătrânețe, un venit decent.

„După estimările noastre, dacă un om contribuie timp de 30 de ani la toate cele 3 fonduri (piloni) pensia acumulată poate depăși ultimul salariu pe care l-a avut”.

Afirmația îi aparține d-lui Mihai Șeitan, președintele CNPAS².

1) **Fondul de pensii private administrate privat (Pilonul III)** prezintă o serie de caracteristici:

- combinația, în limita a 200 €/an este facultativă și de maxim 15% din venitul lunar.
- sumele sunt deductibile fiscal pentru angajat, iar pentru angajator se scad din impozitul pe profit (?)
- dacă persoana decedează, banii investiți vor fi moșteniți de urmași și încasați;
- dacă persoana este pensionar și decedează, moștenitorii pot primi banii sub formă de rentă.

2) **În cazul fondurilor private obligatorii administrate de stat (Pilonul II)**, participarea este impusă de lege obligatoriu până la 35 de ani și facultativ între 35-45 de ani.

² Cotidianul „Evenimentul zilei” – 13.04.2006.

Estimările CNPAS sunt că în primul an vor participa 1,5 milioane de asigurați, iar în următorii 20 de ani, numărul acestora va fi de 5 milioane.

Practic, în cazul pilonului II, din contribuția CAS a angajatului de 9,5 %, în primul an 2% va ajunge la fondul de pensii administrate privat și va crește în fiecare an cu 0,5% timp de 6 ani până va ajunge la 6% .

În acest moment în Ungaria, contribuția la fondul privat este 7%, în Polonia – 7,3%, în Slovacia - 9%, iar în Lituania între 2,5% și 10% .

Acest pilon II se află în plină dezbatere la nivelul Executivului.

Aceste măsuri au creat reacții diverse, mai ales din partea companiilor de asigurări cu o vastă experiență în administrarea fondurilor pentru asigurări de viață sub formă de pensii private.

Acestea consideră că baza participanților este îngustă numai la cei care sunt angajați.

„Este important să se permită pieței private să completeze, pe cât posibil, sistemul public și să protejeze oamenii care, în prezent, se află în afara sistemului, chiar dacă aceștia nu vor putea beneficia de deduceri fiscale³”.

Considerăm că asigurătorilor este cât se poate de pertinentă. Dar, în același timp, încercăm să găsim o explicație la numărul mic de contracte de asigurare socială în vigoare în cazul persoanelor care nu obțin venituri profesionale. Cu atât mai mult cu cât acestea au un dublu avantaj: reprezintă și vechime în muncă și perioadă contributivă.

Răspunsul este unul singur: mediatizare scăzută a acestui mod sigur de garantare a unui venit la bătrânețe.

3) Pentru cei tineri, o investiție sigură o reprezintă **asigurarea de viață**.

A apărut din nevoia oamenilor de a se proteja de diferite accidente, dar și pentru a economisi sume de bani. Astfel, asigurarea de viață are două componente:

- componenta de protecție,
- componenta investițională.

Ce înseamnă o asigurare de viață? Înseamnă transferarea riscurilor la care omul este expus, către o societate de asigurări. Este de fapt, un transfer „de la individ spre grup”, fiecare membru contribuind cu o sumă modică (prima de asigurare) la constituirea unui fond (fondul de asigurare) din care se plătesc indemnizații și/sau sumele asigurate.

Asigurarea de viață s-a dovedit eficientă dacă perioada aleasă pentru acumulări este mare (20-35 ani). Ca urmare, și partenerii (asigurat și asigurător) sunt obligați la seriozitate:

³ Idem

- asiguratul să-și plătească primele de asigurare;
- asiguratorul să-și respecte obligațiile asumate.

Această asigurare cuprinde două etape:

a) O primă etapă este aceea de acumulare și protecție a persoanei asigurate, sumele alimentează un cont al clientului, ce sunt fructificate prin plasamente pe piața de capital internă și internațională.

b) A doua etapă este aceea în care contractul ajunge la maturitate. Astfel, persoana nu mai plătește ci încasează:

- fie întreaga sumă acumulată în contul său;
- fie o sumă, lunară, sub forma unei rente viagere.

V. Concluzii

Soluții pentru creșterea veniturilor la nivelul Bugetului asigurărilor sociale și implicit pentru creșterea pensiilor:

1) Depistarea și sancționarea practicii muncii „la negru”.

2) Reducerea cazurilor de pensii de boală (gradul III) prin urmărirea cu multă atenție a lejerității cu care se acordă concediile medicale.

3) Depistarea persoanelor care obțin venituri (ex. munca în străinătate) și convingerea lor de a încheia asigurări sociale, a căror importanță se va vedea la bătrânețe.

4) Crearea unei economii de piață funcționale reale care să ofere locuri de muncă pentru toate categoriile sociale de oameni, ce ar aduce plăți de CAS, adică venituri la Bugetul de asigurări sociale.

În final, apreciem că orice derogare de la algoritmul de calcul a pensiei (ex.: indexarea pensiei în plată) nu ar face altceva decât „să arunce în aer” recalcularea ce s-a desfășurat pe parcursul a 15 luni și care continuă și acum.